

שהרי לענין מקום השחיטה בצפון כבר נאמר בתחילת הפסוק שיש לשחוט את אשם מצורע במקום החטאת, שהוא בצפון.

ולענין צורת מתן דמיו על המזבח ולענין אכילת בשרו, הוא נכלל בכל האשמות, ב"זאת תורת המצורע":

ואם כן, מה תלמוד לומר "כחטאת האשם"? לאיזה ענין הוצרך הכתוב להשוותם.

לפי שיצא אשם מצורע מהכלל של קרבנות אשם, לידון בדבר החדש, בנתינת דם על בהן יד המצורע הימנית, ועל בהן רגל המצורע הימנית.

ולפי שיצא מכלל האשמות, יכול לא יהא טעון אשם מצורע מתן דמים והקטרת אימורים לגבי מזבח כשאר קרבנות אשם?

ב-ז לכן תלמוד לומר: "כי כחטאת — האשם הוא".

לימד הכתוב בהשוואה של חטאת לאשם:

מה כמו שחטאת, טעונה מתן דמים, והקטרת אימורים, לגבי מזבח.

אף אשם מצורע, טעון מתן דמים והקטרת אימורים, לגבי מזבח.

ומבואר בבבלי, כי אי לא אהדריה קרא, אם אין הכתוב מחזיר את הפרט שיצא מן הכלל, להשוותו אליו, הוה אמינא:

למאי דנפק, רק אותו הפרט שיצא מן הכלל, נפק, רק הוא יצא מן הכלל, ואינו כמותו.

ולמאי דלא נפק — לא נפק.

והיינו, שאר הפרטים של הכלל, שלא הוציאם הכתוב מן הכלל, לא יצאו מהכלל. כי אין לנו להשוות ולדמות את הכלל אל הפרט שיצא ממנו, או את הפרט אל הכלל.

ואם כן, הכא נמי, באשת אח במקום יבום, שיצאה מן הכלל לדון בדבר חדש של היתר ליבום, הוה אמינא, הייתי אומר, גם לולי הפסוק של "עליה", כי רק אשת אח, שיצאה מן הכלל של העריות, דאישתרא, שהותרה ליבום — היא בלבד אישתראי, הותרה לצורך יבום.

אבל שאר עריות, שלא יצאו מן הכלל — לא הושוו לה, אלא נשאר באיסורן, גם ללא הלימוד של "עליה"!

ונשאלה השאלה: למאי איצטריך "עליה"? אלא, חוזרת בה הגמרא מהסבר זה, ומביאה הסבר אחר:

מלקא דעתך אמינא תיתי, נלמד שכל ערוה מתייבמת בלימוד של "מה מציינו" מערות אשת אח:

מה, כמו אשת אח, שהיא ערוה, ובכל זאת מייבמת.

אף אחות אשה נמי תתייבם.

לכן בא הלימוד של "עליה", להוציא מידי הלימוד של "מה מציינו".

ודחינן: מי דמי אחות אשה לאשת אח, עד שהוצרך הכתוב "עליה" לומר שאין ללמוד בלימוד של "מה מציינו" להתיר אחות אשה כמו אשת אח?

והרי התם, שם באשת אח, יש בה רק חד

"מחוסר כיפורים", שהוא אסור בכניסה לעזרה, ואסור באכילת בשר קדשים, עד שיבוא ביום השמיני לטהרתו להר הבית, ויביא את קרבנות הטהרה של מצורע.

ויעמוד המצורע בשער ניקנור, כיון שלא התקדש מקומו של השער הזה בקדושת העזרה.

ויכניס את בוהן ידו הימנית ובהן רגלו הימנית לתוך העזרה, כדי שיתן עליהן הכהן מדם קרבן האשם שהביא המצורע.

הטעם שהותר לו להכניס את בהונותיו לעזרה, למרות שהוא עצמו אסור להכס לשם יבואר להלן.

ותניא: אם אירע, שהיה מצורע, שחל יום השמיני שלו בערב הפסח, שחייבים להביא בו קרבן פסח.

וראה המצורע שבא להטהר קרי, בו ביום.

ומי שנטמא בטומאת קרי אסור לו להכנס להר הבית. ונמצא, שאינו יכול לבוא להר הבית ולעמוד בשער ניקנור ולהכניס בהונותיו לעזרה כדי להטהר על ידי דם האשם שינתן על אצבעותיו.

וכיון שהוא טמא, הוא אינו יכול להקריב ולאכול קרבן פסח!

ואם טבל כדי להטהר מטומאת הקרי, עדיין הוא טמא בגדר "טבול יום", לפי שהוא מחוסר "הערב שמש" כדי להטהר לגמרי מטומאת קריו אחר שטבל.

ולכן, כל זמן שעדיין הוא יום, אין הוא ראוי להכנס להר הבית, ואינו יכול להטהר מטומאת נגע הצרעת, ונמצא שלערב הוא

איסורא, של אשת אח בלבד, והוא בלבד הותר במקום ייבום.

אבל הכא באחות אשה, יש עליה תרי שני איסורי!

שהרי בנוסף לאשת אח יש עליה איסור של אחות אשה!

ואי אפשר ללמוד בלימוד של "מה מצינו", להתיר ליבום אשה שיש עליה שני איסורים, מהיתר יבום של אשה שיש עליה איסור אחד בלבד.

ולכן, מביאה עתה הגמרא מהלך חדש, המסביר לשם מה יש צורך בלימוד של "עליה":

מהו דתימא, היה מקום לומר: הואיל ואישתרי ערות אשת אח לצורך מצות יבום — אישתרי לצורך יבום גם ערות אחות אשה!

קא משמע לן "עליה", שלא הותר אלא האיסור של אשת אח, ולא אומרים שהואיל והותר איסור אשת אח הותר גם איסור אחות אשה.

ומבאר הגמרא: ומנא תימרא, ומנין יש לנו מקום לומר שיש צד שכוה, דאמרינן "הואיל ואישתרי אישתרי"?

מהא דתניא לגבי טומאת מצורע, שהואיל והותר לו הכנסת בהונותיו לעזרה על אף טומאת נגעו, הותר לו גם להכניסם לעזרה בטומאה נוספת, בטומאת "טבול יום", שטבל בו ביום מטומאת קרי:

מצורע שנרפא מצרעתו, וטיהרו הכהן כמבואר בפרשת מצורע — עדיין הוא

לא יוכל לאכול קרבן פסח, ולפיכך גם אין יכולים להקריב עבורו קרבן פסח.

אמרו חכמים: אף על פי שאין "טבול יום" [שטבל מטומאת קרי] אחר נכנס להר הבית, כל זמן שלא העריב שמשו —

טבול יום זה, שהצטרע, ונרפא ונטהר, והגיע ליום השמיני, אלא שנטמא בטומאת קרי — כיון שטבל מטומאתו, ועתה הוא ערב פסח, הוא נכנס להר הבית, למתן דמים על בהונותיו, שמכניסם פנימה לעזרה בעומדו בשער ניקנור, ויטהר לגמרי מטומאת צרעתו, ואז יכול לערב לאכול קרבן פסח, ולכן יוכלו להקריב עליו ביום קרבן פסח.

כי מוטב שיבא עשה של הקרבת קרבן פסח, שיש בו, בביטולו, עונש כרת, וידחה את איסור עשה של כניסת בעל קרי טבול יום להר הבית, שאין בו כרת.

ולכן, יכנס להר הבית עד לשער ניקנור, ויכניס בהונותיו לעזרה, ויתן עליו הכהן מדם האשם, ויטהר בכך מטומאת נגעו.

ואז, הוא יכול לשלוח את קרבן הפסח שלו באמצעות שליח לעזרה, ולערב הוא יטהר לגמרי מטומאת קריו, ויוכל לאכול קרבן פסח.

והוסיף ואמר רבי יוחנן על דברי הברייתא:

דבר תורה — אפילו איסור איסור עשה, של כניסה להר הבית, שהוא "מחנה לוויה" — לית ביה אין בו בטבול יום, שטבל לקריו.

לפי שנאמר באותו היום המתואר בספר דברי הימים ב [פרק כ], שנטהרו בו ישראל מטומאתם:

"ויעמוד יהושפט בקהל יהודה לפני החצר החדשה".

מאי "חצר החדשה"?

אמר רבי: חצר שחדשו בה דברים, ואמרו בה תקנה חדשה, שתיקנו אז: טבול יום — לא יכנס למחנה לוויה [הר הבית].

ומוכח, שאיסור טבול יום להכנס להר הבית, שהוא מחנה לוויה, הוא רק מתקנת חכמים, ולא מן התורה!

אך זה מבאר רק כיצד נכנס טבול יום להר הבית, שהוא מחנה לוויה, ואין בכניסתו איסור תורה, וכל שכן שאין בכניסתו איסור כרת.

אך עדיין אין זה מסביר כיצד מותר לו להכניס את בהונותיו לעזרה, שהיא מנה שכינה בטומאת "טבול יום"?

ואמר עולא: למרות ש"ביאה במקצת [גופו]" בעזרה שמה "ביאה".

והיינו, טמא המכניס מקצת גופו לעזרה, חשובה "ביאה במקצת" של מקצת גופו, כביאה לעזרה, והיא אסורה בעונש כרת למי שהוא טמא.

ורק למצורע יש היתר מיוחד, שהתירה לו התורה להכניס בהונותיו לעזרה כדי שיטהר במתן הדמים עליהן.

בכל זאת למצורע, שהוא גם טבול יום מטומאת קרי — הותר להכניס בהונותיו אפילו בטומאת קרי.

ולכן הוצרך הכתוב "עליה" – לשלול היתר שכזה ביבום ערווה.

ודחינן: **מי דמי**, כיצד ניתן לדמות, ולומר "הואיל והותרה הותרה" ביבום ערוה, לדברי **עולא**, בהיתר הכנסת בהונות מצורע שהוא טבול יום מטומאת קרי? (2)

אחת א-א-א **תינח היבא הנשא** האח המת את אחת האחיות, **ואחר כך נשא** האח החי את האחות השניה.

כיון שתחילה נאסר האח החי באשת המת מצד אשת אח, ורק לאחר מכן, כשנשא את אחותה, הוא נאסר בה באיסור השני של אחות אשה.

אז שפיר היה מקום לדמות את דין היבום לדין טומאת מצורע, ולומר, **דמגו**, הואיל **דאישתרי** שהותר לו האיסור הראשון, שהוא **איסור אשת אח** – **אישתרי נמי**, הותר לו גם **האיסור השני**, שהוא **אחות אשה**.

ומה **טעם** התירו חכמים למצורע שנטמא בטומאת קרי, וטבל, והוא "טבול יום", להכניס בהונותיו לעזרה? והרי הוא אסור בהכנסת בהונותיו לעזרה מחמת היותו "טבול יום" של טומאת קרי, וביאה במקצת שמה ביאה?!

כי **הואיל והותר** איסור ביאה בעזרה לטומאת **צרעתו** – הותר גם איסור ביאה בעזרה לטומאת **קרי** (1).

ומוכח, שכל ההיתר הוא מדין "הואיל".

שהואיל והותר למצורע איסור הכנסת בהונות בטומאת מצורע, הותר לו גם איסור הכנסת בהונות בטומאת קרי [לאחר שטבל].

ומכאן היה לנו ללמוד לענין יבום, שהואיל והתיר הכתוב איסור ערות אשת אח לגבי יבום, הוא התיר גם איסור ערות אחות אשה לצורך קיום מצות יבום.

2. לא בכל מקום אומר עולא "הואיל ואישתרי אישתרי", אלא רק כשמדובר בשני דברים שהם ענין אחד, וכגון בכרת של עריות, שנכללו כל העריות בכרת אחד, בסוף פרשת עריות, ולכן הואיל והותר כרת של אשת אח היה מקום לומר שהותר הכרת שבאחות אשה, אבל בשני לאוין שנכתבו עליהם עונשים חלוקים בתורה, לא אמר עולא.

ובזה מתורצת קושיית הטורי אבן [מגילה ג ב] מכהן גדול וניזר [רע"א בתשובות הנספחות לדרוש וחדוש, סימן ד, ואחיעזר ח"א ד"ד]. וכתב הראב"ה שאם מיסב אצל אדם אורח שאינו נזהר מלאכול פת של גוי, ויש לו פת של גוי שהיא נקיה יותר מפת ישראל, שאז התירו למארח לבצוע על פת של גוי כדי לכבד את

1. כתבו התוס' בזבחים לג א, וכן תוספות ישנים כאן, כי "הואיל ואישתרי אישתרי" נאמר רק במקום שהיה איסור, והותר.

אבל אם היה לאדם היתר בדבר שמעולם לא נאסר בו, אין אומרים שיהיה מכח זה מותר באיסור אחר.

ולכן, למחוסר כיפורים, שמותר לו להיכנס להר הבית, שהוא מחנה לוי, לא הותר לו להכנס להר הבית כשהוא בעל קרי הואיל ומותר לו להכנס לשם עתה, כשהוא מחוסר כפורים.

ולכן כל ההיתר שלו להכנס הוא מחמת שהותר לו ביום השמיני להכניס בהונותיו לעזרה, על אף שביאה במקצת שמה ביאה, וכיון שהותר לו איסור כניסה בטומאת נגע הותרה לו גם כניסה בטומאת בעל קרי.